

УДК 342.7

DOI 10.32755/sjlaw.2026.064

Марущак Н. В.,кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного та конституційного праваНавчально-наукового інституту права,
правоохоронної діяльності та психології,
Пенітенціарна академія України,

м. Чернігів, Україна

ORCID: 0000-0001-9636-6274;

Запрудська С. С.,студентка 137 навчальної групи,
Пенітенціарна академія України,

м. Чернігів, Україна

ORCID: 0009-0000-9668-9292

КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ ПРАВА НА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ

У статті здійснено дослідження конституційно-правових засад права Українського народу на природні ресурси, розкрито сутність цього права як фундаментальної складової народного суверенітету. Визначено, що держава виступає не власником, а управителем природних багатств від імені народу, а тому її діяльність повинна ґрунтуватися на засадах законності, прозорості та підзвітності. Особливу увагу приділено аналізу судової практики, яка конкретизує зміст і межі цього права.

Ключові слова: Конституція України, конституційні гарантії, природні ресурси, право власності народу, екологічна безпека, судова практика, ЄСПЛ, надрокористування, сталий розвиток, конституційний захист прав.

Постановка проблеми. Проблема реалізації конституційного права Українського народу на природні ресурси є однією з ключових у системі конституційно-правових гарантій держави. Конституція України закріплює положення, відповідно до яких земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси є об'єктами права власності Українського народу (ст. 13). Проте на практиці спостерігається суттєва невідповідність між цим конституційним принципом та фактичними механізмами його реалізації. Народ як носій суверенітету не має прямих інструментів здійснення свого права власності, оскільки управління природними багатствами здійснюється через органи дер-

жавної влади та місцевого самоврядування, що часто діють без належного громадського контролю.

Наявна правова система не забезпечує достатнього балансу між публічними та приватними інтересами у сфері природокористування. Відсутність чітких процедур реалізації права народу на природні ресурси, недостатня прозорість діяльності органів влади, а також високий рівень корупційних ризиків у сфері надрокористування зумовлюють формальний характер дії конституційних гарантій. Це призводить до порушення принципів народовладдя, справедливого розподілу національного багатства та екологічної безпеки.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням екологічних, економічних та правових викликів, що постають перед українським суспільством у процесі використання природних ресурсів. Незаконний видобуток корисних копалин, деградація земель, забруднення водних об'єктів, порушення вимог екологічної експертизи під час будівництва промислових і військових об'єктів свідчать про кризу державного управління у сфері природокористування. Судова практика, зокрема рішення Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини у справі «Дубецька та інші проти України», підтверджує системні порушення екологічних прав громадян і недосконалість механізмів державного контролю.

Проблематика також має безпосередній зв'язок із сучасними науковими завданнями конституційного, екологічного та міжнародного права. Потребує подальшого розвитку доктрина колективної власності народу на природні ресурси, удосконалення правових засад розподілу владних повноважень у сфері природокористування, розроблення ефективних інструментів реалізації права на безпечне довкілля та доступ громадян до управління природними об'єктами. З наукової точки зору важливо забезпечити гармонізацію українського законодавства з європейськими екологічними стандартами, а з практичної – створити умови для підзвітності органів влади, підвищення ефективності судового захисту та запобігання зловживанням у сфері природокористування.

Таким чином, дослідження конституційних гарантій права на природні ресурси має подвійне значення: теоретичне – у розвитку наукового розуміння механізмів народного суверенітету над природними багатствами і практичне – у формуванні ефективної моделі державної екологічної політики, що відповідає принципам сталого розвитку та верховенства права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми реалізації конституційного права Українського народу на природні ресурси отримало відображення у правозастосовній і науковій площинах. Насамперед вагоме значення для тлумачення змісту цього права мають рішення Конституційного Суду України. У рішенні № 5-рп/2005 Суд визначив, що природні ресурси як об'єкти права власності Українського народу є базовою складовою суверенітету держави. У рішенні № 8-р/2019 наголошено на необхідності дотримання законності у процесі набуття права власності на землю, а рішення № 13-р/2018 підкреслило обов'язковість виконання актів Конституційного Суду як елемент реалізації конституційних гарантій. Ці позиції заклали концептуальні орієнтири для розуміння колективної власності народу та обов'язку держави діяти від його імені в межах Конституції.

Важливим джерелом інтерпретації права на природні ресурси є практика Європейського суду з прав людини. Рішення у справі «Дубецька та інші проти України» засвідчило системні недоліки в державному забезпеченні екологічних прав громадян, зокрема порушення обов'язку держави гарантувати безпечне довкілля і належний захист від шкідливого впливу промислових підприємств. Практика ЄСПЛ формує стандарт, відповідно до якого держава має позитивний обов'язок забезпечити ефективні механізми реалізації екологічних і майнових прав осіб, що перебувають під її юрисдикцією.

Питання правового статусу народної власності на природні ресурси досліджувалися в наукових працях вітчизняних авторів. В. І. Андрейцев, Д. М. Генкін, А. П. Гетьман, В. А. Зуєв, І. І. Каракаш, П. Ф. Кулинич, І. М. Перчеклій, Ю. А. Перчіхін, В. К. Попов, С. В. Разметаєв, М. О. Стефанчук, О. А. Музика-Стефанчук та інші внесли низку пропозицій щодо визначення специфіки статусу Українського народу як суб'єкта права влас-

ності на природні ресурси, еколого-правових засад цього права та його місця в системі конституційних прав, компенсації шкоди у справах щодо порушення права на екологічну безпеку. Однак питання гарантій права на природні ресурси та його зв'язок з народним суверенітетом, на нашу думку, досліджувалося недостатньо.

Метою цієї статті є комплексний аналіз конституційно-правових гарантій права Українського народу на природні ресурси, визначених у статтях 13, 14 та 16 Конституції України, з виявленням проблем їхньої практичної реалізації та механізмів захисту. Дослідження спрямоване на з'ясування сутності принципу народного суверенітету у сфері природокористування, встановлення співвідношення між правом колективної власності на природні ресурси та повноваженнями органів державної влади і місцевого самоврядування, а також на оцінку ефективності судового та конституційного захисту екологічних прав громадян.

Виклад основного матеріалу. Конституція України є основним законом держави, який закріплює засади суспільного та державного устрою, визначає систему органів влади, гарантії прав і свобод людини та громадянина. Ухвалення Конституції 28 червня 1996 року стало ключовим етапом у становленні незалежної Української держави, заклавши концептуальні основи демократичного розвитку, принцип верховенства права та поділу влади. Її положення відзначаються високим рівнем відповідності міжнародним стандартам прав людини, що забезпечує інтеграцію національної правової системи у європейський правовий простір.

На особливу увагу заслуговує стаття 13 Конституції України, у якій закріплено право власності Українського народу на природні ресурси. У ній проголошено, що «земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу» [1]. Це положення має не лише декларативне, а й системоутворювальне значення, оскільки визначає конституційний принцип народного суверенітету у сфері природокористування. Реалізація цього права здійснюється через органи державної влади та місцевого

самоврядування, що діють від імені народу в межах повноважень, встановлених Конституцією.

Норма статті 13 становить фундамент для формування правового режиму природних ресурсів і визначає баланс між суспільними, державними та приватними інтересами у сфері їх використання. Вона має безпосередній зв'язок із положеннями статей 14 і 16 Конституції, які підкреслюють особливий статус землі як національного багатства та закріплюють обов'язок держави забезпечувати екологічну безпеку і підтримувати екологічну рівновагу. Таким чином, конституційне регулювання природних ресурсів в Україні формує цілісну систему принципів, що спрямовані на сталий розвиток, охорону довкілля та реалізацію права народу на природні багатства.

Конституційний Суд України у своїх рішеннях неодноразово підкреслював важливість забезпечення конституційних прав і свобод громадян. Зокрема, у рішенні від 20 грудня 2018 року № 13-р/2018 Суд наголосив на обов'язковості виконання рішень Конституційного Суду України як вимоги Конституції України [2].

Стаття 14 Конституції України визначає землю як основне національне багатство, що перебуває під особливою охороною держави. Це підкреслює унікальний статус землі серед інших природних ресурсів і вимагає раціонального та екологічно відповідального її використання, що не суперечить суспільним інтересам.

Крім того, стаття 16 Конституції України покладає на державу обов'язок забезпечувати екологічну безпеку та підтримувати екологічну рівновагу на території України. Це положення тісно пов'язане зі статтею 13, оскільки ефективне управління природними ресурсами повинно враховувати екологічні наслідки їх використання.

Таким чином, статті 13, 14 та 16 Конституції України формують комплексний підхід до управління природними ресурсами, який базується на принципах колективної власності, державного патерналізму та екологічної відповідальності [3, с. 44]. Це забезпечує баланс між приватними й суспільними інтересами,

сприяючи сталому розвитку та збереженню ресурсів для майбутніх поколінь.

Проте практика реалізації цього права в Україні стикається з численними викликами. Незважаючи на конституційні гарантії, наявні порушення прав громадян у сфері доступу до природних ресурсів, незаконна приватизація земель, зловживання владою та корупційні схеми в розпорядженні стратегічними ресурсами. Це створює правові колізії між номінальним народним суверенітетом та фактичним контролем державних органів, що не завжди здійснюється прозоро.

Конституційний Суд України неодноразово розглядав справи, пов'язані з правом власності на природні ресурси та їх використанням. У рішенні № 5-рп/2005 від 22 вересня 2005 року Суд підкреслив, що кожен громадянин має право користуватися природними об'єктами, які є власністю народу, відповідно до закону. Це рішення акцентує на необхідності забезпечення реального доступу громадян до природних ресурсів та підкреслює роль держави в захисті цих прав [4].

У рішенні № 8-р/2019 від 25 червня 2019 року Конституційний Суд України розглянув питання набуття громадянами права власності на земельні ділянки. Суд зазначив, що право власності на землю набувається та реалізується громадянами, юридичними особами та державою винятково відповідно до закону. Це рішення підкреслює важливість дотримання законодавчих процедур у процесі приватизації та використання земельних ресурсів [5].

Однак наявність таких рішень, попри їхню важливість, не гарантує ефективної реалізації конституційних норм на практиці. Актуальна судова та правозастосовна практика свідчить про суттєві порушення екологічних та майнових прав громадян, що вказує на потребу у вдосконаленні наявних механізмів захисту прав на природні ресурси та посиленні відповідальності держави за їх реалізацію. Аналіз конкретних випадків судової практики дозволяє виявити характерні проблеми, що перешкоджають належному здійсненню цих прав.

Прикладом є справа «Дубецька та інші проти України» (заява № 30499/03), що розглядалася Європейським судом з прав людини

(ЄСПЛ) у зв'язку з порушенням статті 8 Європейської конвенції з прав людини, яка гарантує право на повагу до приватного і сімейного життя, а також права на безпечне довкілля [6].

Заявники – група мешканців села Сілець Львівської області – протягом десятиліть проживали в санітарно-захисній зоні гірничодобувного та переробного підприємства ВАТ «Львівська вугільна компанія» та шахти «Візейська». Їхні будинки були розташовані в безпосередній близькості до цих об'єктів, що спричиняло значне забруднення повітря, води та ґрунту. У результаті діяльності підприємств відбувалося осідання землі, що призводило до руйнування житлових будинків, а також забруднення питної води.

Попри неодноразові скарги мешканців до державних органів питання про переселення постраждалих сімей залишалось нерозв'язаним. Влада не забезпечила виконання ухвалених рішень щодо переміщення громадян у безпечне місце, а заявники не могли самостійно покинути територію через знецінення їхньої нерухомості внаслідок екологічного забруднення.

ЄСПЛ у своєму рішенні від 10 лютого 2011 року визнав, що Україна порушила статтю 8 Конвенції, оскільки держава не забезпечила належного захисту заявників від забруднення, що значною мірою вплинуло на їхнє здоров'я та житлові умови.

Суд зазначив, що Україна не вжила ефективних заходів для розв'язання проблеми, зокрема:

- не забезпечила переселення заявників у безпечне середовище;
- не розробила ефективних механізмів компенсації, які дозволили б мешканцям покинути небезпечну територію;
- не створила достатніх засобів захисту від шкідливого впливу забруднення, спричиненого промисловими підприємствами.

Суд зазначив, що держава несла відповідальність за ситуацію, оскільки діяльність підприємств контролювалася державними органами, а їхній негативний вплив на довкілля був широко відомий [7, с. 4–5].

Україна виконала лише фінансову частину рішення, здійснивши виплату компенсації постраждалим у 2013 році. Відповідно до рішення ЄСПЛ родина Дубецька-Найда отримала 32 000 євро, а родина Гаврилюк-Ваків – 33 000 євро. Однак жо-

дних дієвих заходів для усунення порушень, які спричинили цю справу, не було вжито [6]. Постраждали мешканці продовжують жити в екологічно небезпечному середовищі, що ставить під сумнів ефективність державної політики у сфері природокористування. Фактична відсутність механізму переселення громадян із зон екологічного лиха свідчить про формальне ставлення держави до своїх зобов'язань у сфері захисту прав людини.

Це рішення також демонструє відсутність належного контролю за екологічною безпекою та безкарність підприємств, які порушують норми природоохоронного законодавства. Незважаючи на підтвердження порушень у судовому порядку, держава не розробила механізмів запобігання подібним ситуаціям у майбутньому, що призводить до повторення аналогічних випадків та створює загрозу для життя і здоров'я тисяч громадян.

Таким чином, справа «Дубецька та інші проти України» засвідчує глибокі проблеми в реалізації екологічних прав громадян та невідповідність державної політики міжнародним стандартам захисту прав людини. Відсутність комплексних заходів щодо запобігання подібним порушенням підкреслює необхідність реформування природоохоронного законодавства та впровадження реальних механізмів державної відповідальності у сфері екологічної безпеки.

Окрім таких гучних справ, як «Дубецька та інші проти України», існує чимало повсякденних порушень у сфері надрокористування, які мають суттєвий вплив на довкілля та економічні інтереси держави. Незаконний видобуток корисних копалин, зловживання природними ресурсами та недотримання екологічних норм є поширеними проблемами, що потребують системного правового врегулювання та ефективного державного контролю.

Одним із таких прикладів є справа ТОВ «Петраграніт», яке у 2023 році було викрите в незаконному видобутку, транспортуванні та реалізації піску. У межах кримінального провадження техніка, що використовувалася для незаконної діяльності, була арештована відповідно до статті 170 Кримінального процесуального кодексу України [8]. Це свідчить про застосування правоохоронними органами механізмів кримінально-правового

реагування на порушення у сфері надрокористування, проте не розв'язує проблему системного характеру такого явища.

Ще одним показовим прикладом є справа про самовільне використання підземних вод фермерським господарством без відповідного дозволу. У 2018 році Господарський суд України встановив, що таке порушення суперечить статтям 65 та 67 Кодексу України про надра [9]. Це рішення стало важливим прецедентом у захисті права держави на ефективне управління водними ресурсами та продемонструвало необхідність належного контролю за їх використанням.

Не менш значущою є справа щодо незаконного видобутку піску організованою групою, яку 2020 року розслідували слідчі Національної поліції України. Зловмисники здійснювали незаконний видобуток піску на суму понад 342 млн грн, що спричинило значні економічні втрати. Кримінальне провадження було відкрито за частиною 3 статті 28 та частиною 3 статті 239-2 Кримінального кодексу України, що передбачає покарання у вигляді позбавлення волі [10]. Ця справа є ілюстрацією того, як незаконне користування надрами може досягати промислових масштабів і завдавати значних збитків державі.

Окремо слід звернути увагу на випадок незаконного видобутку піску на Київщині. У вересні 2023 року Вишгородська окружна прокуратура повідомила про підозру місцевому жителю, який організував схему незаконного видобування піску в селі Хотянівка без відповідних дозвільних документів [11]. Незаконний видобуток корисних копалин у цьому регіоні набув системного характеру, що потребує посилення державного контролю та запровадження більш жорстких санкцій за такі порушення.

Конфлікт між інтересами держави та місцевих громад у контексті будівництва кладовищ також демонструє порушення конституційних гарантій. Згідно зі статтею «місцеві жителі часто виступають проти створення поховань через побоювання екологічних наслідків», що вказує на ігнорування вимог ст. 16 Конституції та Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», які передбачають обов'язкову оцінку впливу на довкілля. Водночас відсутність чіткого законодавчого регулювання військових поховань призводить до правової

невизначеності, коли «рішення приймаються ad-hoc, без консультацій із громадами», що порушує принцип верховенства права (ст. 8) [12].

Будівництво масштабних інфраструктурних об'єктів на територіях з високим рівнем біорізноманіття, таких як лісові масиви, призводить до дезінтеграції природних екосистем. Вирубка дерев без проведення комплексної екологічної експертизи, як зазначається у джерелах, суперечить положенням ст. 13 Конституції України, де земля визначається як основне національне багатство, що перебуває під особливою охороною держави. Це спричиняє фрагментацію екологічних ланцюгів, деградацію ґрунтів та втрату місць проживання рідкісних видів флори і фауни, що загрожує стабільності регіональних екосистем. Додатково зменшення площі зелених зон погіршує мікроклімат, збільшує рівень забруднення повітря та інтенсифікує ерозійні процеси, що прямо суперечить ст. 16 Конституції, яка гарантує право громадян на екологічно безпечне життєве середовище. Процеси будівництва зазначених об'єктів супроводжуються системним ігноруванням інтересів місцевих громад. Відсутність їхнього залучення до обговорення проєктів, що підкреслюється у джерелах, порушує принцип народовладдя (ст. 5 Конституції) та право на участь в управлінні державними справами (ст. 39). Недостатнє інформування про наслідки для довкілля та відсутність публічних слухань формують соціальну напруженість і підривають довіру до інституцій влади. Окрім того, виявлені порушення правових процедур, зокрема відсутність офіційної документації щодо законності виділення земельних ділянок, свідчать про недотримання норм Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та процедур оцінки впливу на довкілля (ОВД). Історико-культурний аспект також залишається незахищеним: будівництво на територіях, пов'язаних з культурною спадщиною, загрожує втратою об'єктів історичної пам'яті, що суперечить ст. 54 Конституції, яка зобов'язує державу зберігати культурну ідентичність [13].

Висновки. Отже, конституційні гарантії права на природні ресурси виступають фундаментальним інструментом забезпечення балансу між інтересами суспільства, держави та екологі-

чної безпеки. Закріплення таких гарантій у конституціях є ключовим механізмом запобігання деградації природного середовища та захисту прав майбутніх поколінь, а ефективність реалізації цих гарантій залежить від інтеграції принципів сталого розвитку в національне законодавство та створення механізмів судового захисту екологічних прав. Значну роль у цьому процесі відіграє конституційна юстиція, яка через тлумачення норм забезпечує адаптацію правових положень до сучасних викликів, зокрема кліматичних змін та надмірної експлуатації ресурсів. Очевидною є необхідність подальшого вдосконалення інституційних механізмів контролю за використанням природних ресурсів з урахуванням міжнародного досвіду та збільшення участі громадянського суспільства в ухваленні екологічно значущих рішень і розроблення ефективних інструментів відшкодування екологічної шкоди в контексті конституційних гарантій.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 30.11.2025).

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень шостого речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» від 20.12.2018 № 13-р/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-18#Text> (дата звернення: 30.11.2025).

3. Перчеклій І. М. Право власності українського народу на природні ресурси: еколого-правові засади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2015. 16 с.

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92 пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v005p710-05#Text> (дата звернення: 30.11.2025).

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності

Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними» від 7 червня 2017 р. № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v008p710-19#Text> (дата звернення: 30.11.2025).

6. Справа «Дубецька та інші проти України» (заява № 30499/03) : рішення Європейського суду з прав людини від 10.02.2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_689#Text (дата звернення: 30.11.2025).

7. Стефанчук М. О., Музика-Стефанчук О. А. Компенсація моральної шкоди у справах на повагу до свого житла: практика України та ЄСПЛ. *Академічні візії*. 2024. № 32. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1229> (дата звернення: 30.11.2025).

8. Постанова іменем України № 112199685 від 07.07.2023 р. // Печерський районний суд м. Києва. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/courtdocument/112199685/> (дата звернення: 30.11.2025).

9. Постанова іменем України від 11 червня 2018 р. Справа № 907/689/17 // Верховний Суд. Касаційний господарський суд. URL: <http://iPLEX.com.ua/doc.php?regnum=75082281&red=100003f473ef91c73c25f6f8a248c55de9e23a&d=5> (дата звернення: 30.11.2025).

10. Незаконний видобуток піску на понад 342 млн грн – слідчі Нацполіції скерували справу до суду стосовно організованої групи (за матеріалами Головного слідчого управління Нацполіції). URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/nezakonnii-vidobutok-pisku-na-ponad-342-mln-grn-slideci-nacpoliciji-i-skeruvali-spravu-do-sudu-stosovno-organizovanoji-grupi> (дата звернення: 30.11.2025).

11. Незаконний видобуток піску на Київщині зі збитками державі у майже 900 тис. грн – чоловіку повідомлено про підозру. URL: https://kobl.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=377944 (дата звернення: 30.11.2025).

12. Збудувати не можна відкласти: що відбувається з військовими цвинтарями в Україні. *LIGA*. URL: <https://www.liga.net/ua/society/articles/zbuduvaty-ne-mozhna-vidklasty-shcho-vidbuvaetsia-z-viyskovymu-tsvyntariamy-v-ukraini> (дата звернення: 30.11.2025).

13. Непрозоре будівництво та поховання на воді: яка ситуація зі створенням Національного військового меморіального кладовища. *Рубрика*. URL: <https://rubryka.com/article/budivnytstvo-natsionalnogo-viyskovogo-kladovysha/> (дата звернення: 30.11.2025).

Marushchak N.,

Candidate of Law, Associate Professor of the Department of
Administrative and Constitutional Law
Academic and Scientific Institute of Law,
Law Enforcement Activities and Psychology
Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-9636-6274;

Zaprudska S.,

student of study group 137,
Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0009-0000-9668-9292

CONSTITUTIONAL GUARANTEES OF THE RIGHT TO NATURAL RESOURCES: PROBLEMS OF IMPLEMENTATION AND PROTECTION

Ukraine's Constitution (1996) establishes natural resources as the collective property of the people, with Article 13 declaring that "land, its subsoil, atmospheric air, water and other natural resources within Ukraine's territory shall be the objects of ownership of the Ukrainian people." Articles 14 and 16 further mandate state protection of land and environmental security. However, a significant gap exists between constitutional ideals and practical implementation. Widespread challenges include ineffective public administration, corruption, unlawful privatization, and inadequate environmental protection mechanisms. The Constitutional Court has repeatedly affirmed these provisions' binding nature, yet systemic weaknesses persist.

The "Dubetska v. Ukraine" case exemplifies these failures. Residents suffered decades of pollution from coal mining, with authorities failing to implement remediation or relocation programs. The European Court of Human Rights found Ukraine violated the right to private and family life, though no systemic reforms followed.

Effective implementation requires integrating sustainable development principles into legislation, strengthening environmental jurisprudence, enhancing judicial protection mechanisms, and ensuring genuine public participation. This issue also highlights the urgent need for aligning national policies with international environmental standards. Only through comprehensive institutional reform and commitment to transparency can Ukraine fulfill its constitutional promise of preserving natural resources for present and future generations.

Key words: *Constitution of Ukraine, natural resources, people's ownership right, environmental security, judicial practice, ECHR, subsoil use, sustainable development, constitutional protection of rights.*

References

1. Ukraine (1996), *Constitution of Ukraine*: Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (accessed 30 November 2025).
2. Constitutional Court of Ukraine (2018), *Decision in the case on the constitutional submission of the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights regarding the compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the sixth sentence of part one of Article 13 of the Law of Ukraine "On Psychiatric Care"* No. 13-p/2018, 20 December 2018, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-18#Text> (accessed 30 November 2025).
3. Perchekliyi, I. M. (2015), *Property rights of the Ukrainian people to natural resources: ecological and legal principles*: Candidate of Law dissertation : 12.00.06, National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of State and Law named after V. M. Koretsky, Kyiv.
4. Constitutional Court of Ukraine (2005), *Decision in the case on the constitutional submission of 51 Members of Parliament regarding the compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the provisions of Article 92, paragraph 6 of Section X "Transitional Provisions" of the Land Code of Ukraine (case on permanent land use)*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v005p710-05#Text> (accessed 30 November 2025).
5. Constitutional Court of Ukraine (2017), *Decision in the case on the constitutional submission of 45 Members of Parliament regarding the compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the Cabinet of Ministers of Ukraine Resolution "Certain issues of improving management in the use and protection of agricultural land of state property and its disposal"* No. 413 of 7 June 2017, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v008p710-19#Text> (accessed 30 November 2025).
6. European Court of Human Rights (2011), *Dubetska and others v. Ukraine* (Application No. 30499/03), decision of 10 February 2011, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_689#Text (accessed 30 November 2025).
7. Stefanchuk, M. O. and Muzyka-Stefanchuk, O. A. (2024), "Compensation for moral damage in cases concerning respect for one's home: practice of Ukraine and the ECtHR", *Academy Visions*, No. 32, available at: <https://www.academyvision.org/index.php/av/article/view/1229> (accessed 30 November 2025).

8. Pechersky District Court of Kyiv (2023), *Judgment No. 112199685 of 7 July 2023*, Unified State Register of Court Decisions, available at: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/112199685/> (accessed 30 November 2025).

9. Supreme Court, Cassation Commercial Court (2018), Judgment No. 907/689/17 of 11 June 2018, available at: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=75082281&red=100003f473ef91c73c25f6f8a248c55de9e23a&d=5> (accessed 30 November 2025).

10. National Police of Ukraine (n.d.), "Illegal sand extraction worth over UAH 342 million – investigators sent the case to court regarding an organized group", available at: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/nezakonnii-vidobutok-pisku-na-ponad-342-mln-grn-slidci-nacpoliciji-skeruvali-spravu-do-sudu-stosovno-organizovanoyi-grupi> (accessed 30 November 2025).

11. Prosecutor General's Office of Ukraine (n.d.), "Illegal sand extraction in Kyiv region with damages to the state of nearly UAH 900 thousand – a man was notified of suspicion", available at: https://kobl.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=377944 (accessed 30 November 2025).

12. LIGA (n.d.), "Cannot build or postpone: what is happening with military cemeteries in Ukraine", available at: <https://www.liga.net/ua/society/articles/zbuduvaty-ne-mozhna-vidklasty-shcho-vidbuvaietsia-z-viyskovymy-tsvyntariamy-v-ukraini> (accessed 30 November 2025).

13. Rubryka (n.d.), "Non-transparent construction and burial on water: situation with the creation of the National Military Memorial Cemetery", available at: <https://rubryka.com/article/budivnytstvo-natsionalnogo-vijskovogo-kladovyshha/> (accessed 30 November 2025).

Дата першого надходження статті до видання: 15.12.2025.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.12.2025.

Дата публікації (оприлюднення): 18.02.2026.